

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STAVEBNÍ

FACULTY OF CIVIL ENGINEERING

ÚSTAV ARCHITEKTURY

INSTITUTE OF ARCHITECTURE

BROWNFIELDY V ČR V NÁVAZNOSTI NA HISTORICKÉ CENTRUM

BROWNFIELDS IN THE CZECH REPUBLIC IN CONNECTION WITH HISTORICAL
CENTERS

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. Anna Severová

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. JAN MÁJEK, Ph.D.

BRNO 2019

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STAVEBNÍ

FACULTY OF CIVIL ENGINEERING

ÚSTAV ARCHITEKTURY

INSTITUTE OF ARCHITECTURE

BROWNFIELDY V ČR V NÁVAZNOSTI NA HISTORICKÉ CENTRUM

BROWNFIELDS IN THE CZECH REPUBLIC IN CONNECTION WITH HISTORICAL
CENTERS

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. Anna Severová

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. JAN MÁJEK, Ph.D.

BRNO 2019

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ FAKULTA STAVEBNÍ

Studijní program	N3504 Architektura a rozvoj sídel
Typ studijního programu	Navazující magisterský studijní program s prezenční formou studia
Studijní obor	3501T014 Architektura a rozvoj sídel
Pracoviště	Ústav architektury

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Student	Bc. Anna Severová
Název	Brownfieldy v ČR v návaznosti na historické centrum
Vedoucí práce	Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.
Datum zadání	30. 11. 2018
Datum odevzdání	17. 5. 2019

V Brně dne 30. 11. 2018

doc. Ing. arch. Antonín Odvárka, Ph.D.
Vedoucí ústavu

prof. Ing. Miroslav Bajer, CSc.
Děkan Fakulty stavební VUT

PODKLADY A LITERATURA

CARRERA, Judit., Magda. ANGLÈS a Rosa. PUIG TORRES. In favour of public space: ten years of the European Prize for Urban Public Space. Barcelona: ACTAR, c2010. ISBN 9788492861385.

FERNÁNDEZ PER, Aurora. Dbook: density, data, diagrams, dwellings; análisis visual de 64 proyectos de vivienda colectiva - a visual analysis of 64 collective housing projects.

Vitoria-Gasteiz: a+t Ediciones, 2007. ISBN 9788461159000.

GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 9788026020806.

GEHL, Jan. Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství. Boskovice: Albert, 2000. ISBN 8085834790.

HRŮZA, Jiří. Stavitelé měst. Praha: Agora, 2011. ISBN 9788086820088.

JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu: architektura poznávání a navrhování prostředí. Praha: Ausdruck Books, 2016. ISBN 9788026095583.

KRIER, Léon. Architektura - volba nebo osud. Praha: Academia, 2001. ISBN 8020000127.

LYNCH, Kevin. Obraz města: <>image of the city. Praha: Polygon, 2004. ISBN 8072730940.

NEUFERT, Ernst, NEUFERT, Peter, ed. Navrhování staveb: zásady, normy, předpisy o zařízeních, stavbě, vybavení, nárocích na prostor, prostorových vztazích, rozměrech budov, prostorech, vybavení, přístrojích z hlediska člověka jako měřítko a cíle : příručka pro stavební odborníky, stavebníky, vyučující i studenty. 2. české vyd. Praha: Consulinvest, 2000. ISBN 978-80-901486-6-6.

SCHENK, Leonhard, Oliver FRITZ, Rolo FUTTERER a Markus NEPPL. Designing cities: basics, principles, projects. Basel: Birkhäuser, [2013]. ISBN 978-3-0346-1325-5.

SITTE, Camillo. Stavba měst podle uměleckých zásad. Vydal: ÚÚR, Brno, 2012.

ŠÉPKA, Jan a Mirka TŮMOVÁ. Jak se dělá město. Praha: Prostor - architektura, interiér, design, 2015. ISBN 978-80-87064-15-3.

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ

Tématem diplomové práce je urbanistický návrh soudobé městské struktury v řešeném městském prostoru. Úkolem je prokázat životaschopnost a udržitelnost navržené zástavby a její ekonomické, sociální a enviromentální parametry. Bude navržen i odpovídající veřejný prostor - ulice, náměstí v této struktuře.

Výkresová část bude zpracována s využitím CAD, textová část a případné tabulkové přílohy budou zpracovány v textovém a tabulkovém editoru PC. Ve stanoveném termínu bude výsledný elaborát odevzdán vedoucímu diplomové práce v úpravě a kompletaci podle jednotných pokynů Ústavu architektury FAST VUT v Brně. Při zpracování diplomového projektu je nezbytné řídit se směrnicí děkana č. 12/2009 vč. příloh č.1,2,3: Úprava odevzdání a zveřejňování vysokoškolských kvalifikačních prací (VŠKP) na FAST VUT.

Předepsané přílohy:

Seznam složek:

A. DOKLADOVÁ ČÁST

B. URBANISTICKÁ STUDIE:

- textová část A4 v předepsané podobě

- urbanistická studie v úměrném měřítku a obsahu: (Průzkumy a rozborů, Výkres problémů, limitů, hodnot a záměrů, Výkres širších vztahů, Hlavní výkres, Koordinační situace, Charakteristické půdorysy, Řezy, Pohledy, Perspektivní pohledy (vizualizace), Urbanistický detail v úměrném měřítku, další grafické přílohy komplexně prokazující kvality navrženého řešení.

- úplný projekt ve formátu 2xA3 a 1xB1 a presentační plakát 700/1000mm.

C. MODEL v úměrném měřítku, CD s dokumentací celého projektu

STRUKTURA DIPLOMOVÉ PRÁCE

VŠKP vypracujte a rozčleňte podle dále uvedené struktury:

1. Textová část VŠKP zpracovaná podle Směrnice rektora "Úprava, odevzdávání, zveřejňování a uchovávání vysokoškolských kvalifikačních prací" a Směrnice děkana "Úprava, odevzdávání, zveřejňování a uchovávání vysokoškolských kvalifikačních prací na FAST VUT" (povinná součást VŠKP).
2. Přílohy textové části VŠKP zpracované podle Směrnice rektora "Úprava, odevzdávání, zveřejňování a uchovávání vysokoškolských kvalifikačních prací" a Směrnice děkana "Úprava, odevzdávání, zveřejňování a uchovávání vysokoškolských kvalifikačních prací na FAST VUT" (nepovinná součást VŠKP v případě, že přílohy nejsou součástí textové části VŠKP, ale textovou část doplňují).

Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.
Vedoucí diplomové práce

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je urbanistický návrh struktury ve městě Náchodě na území bývalé textilní továrny. Před několika lety došlo v Náchodě k rozprodání průmyslového areálu textilní továrny. Část závodu byla zrekonstruována, větší část zbourána. V současné době je místo středem zájmu. Město se jej snaží dostat zcela do majetku a vhodně území znovu zastavět.

Území se nachází severo-východně od centra, v blízkosti nádraží. Cílem práce je navrhnout vhodnou urbanistickou strukturu. Vhodně doplnit stávající novými domy. Součástí návrhu nové zástavby je řešení dopravní obsluhy, návrh funkčního využití i návrh veřejného prostoru. V návrhu je kladen důraz na vhodné napojení současného města na nové ulice i domy. Aby se tato nová městská část stala nedílnou součástí města.

KLÍČOVÁ SLOVA

Náchod, brownfield, urbanismus, živé město, scelení města, veřejný prostor, náměstí, ulice, doprava, kompaktní zástavba, bloková zástavba

ABSTRACT

The topic of this Diploma Thesis is the urban design of the structure in the town Náchod in the area of the former textile factory. Several years ago the industrial area of the textile factory in Náchod was sold out. A part of this factory has been reconstructed but bigger part has been demolished. This part is currently the center of interest. The city is trying to get it completely into its property and appropriately build up the area again. The area is located north-east from the center, near the railway station. The aim of the thesis is to design a suitable urban structure. Usefully complement existing houses with new ones. Part of the design of new buildings is a solution to the traffic service, design of functional use and public space proposal. The proposal emphasizes the appropriate connection of the current city to new streets and houses. To make this new city part an integral part of the city.

KEYWORDS

Náchod, brownfield, urbanism, a live city, blending of the city, public space, square, street, transport, compact buildings, block buildings

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

Bc. Anna Severová *Brownfieldy v ČR v návaznosti na historické centrum*. Brno, 2019. !!XX!! s., !!YY!! s. příl. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav architektury. Vedoucí práce Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci pracoval(a) samostatně a že jsem uvedl(a) všechny použité informační zdroje.

V Brně dne 17.5.2019

Bc. Anna Severová
autor práce

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala panu architektu Janu Májkovi, vedoucímu práce, za ochotný přístup, podmětné rady a za celkové vedení práce. Ráda bych také poděkovala svým rodičům i sourozencům, za podporu při celém studiu.

V Brně dne 17.5.2019

Bc. Anna Severová
autor práce

OBSAH

- a) titulní list
- b) zadání VŠKP
- c) abstrakt v českém a angl. jazyce, klíčová slova v českém a angl. jazyce
- d) bibliografická citace VŠKP podle ČSN ISO 690
- e) prohlášení autora o původnosti práce
- f) poděkování
- g) obsah
- h) úvod
- i) vlastní text práce
- j) závěr
- k) seznam použitých zdrojů
- l) seznam použitých zkratk a symbolů
- m) seznam příloh
- n) popisný soubor závěrečné práce
- o) prohlášení o shodě listinné a elektronické formy VŠKP

ÚVOD

Tématem diplomové práce je urbanistický návrh struktury ve městě Náchodě na území bývalé textilní továrny. Před několika lety došlo v Náchodě k rozprodání průmyslového areálu textilní továrny. Část závodu byla zrekonstruována, větší část zbourána. V současné době je místo středem zájmu. Město se jej snaží dostat zcela do majetku a vhodně území znovu zastavět.

Území se nachází severo-východně od centra, v blízkosti nádraží. Cílem práce je navrhnout vhodnou urbanistickou strukturu. Vhodně doplnit stávající novými domy. Součástí návrhu nové zástavby je řešení dopravní obsluhy, návrh funkčního využití i návrh veřejného prostoru. V návrhu je kladen důraz na vhodné napojení současného města na nové ulice i doby. Aby se tato nová městská část stala nedílnou součástí města.

Průvodní zpráva

diplovová práce květen 2019 | vysoké učení technické v brně | fakulta stavební |
ústav architektury

Brownfieldy v ČR v návaznosti na návaznosti na historické centrum

Mautnerovy textilní závody | Náchod
vedoucí práce: Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.

konzultant: Doc. Ing. Jan Pavlíček, CSc.

autor: Bc. Anna Severová

Identifikační údaje

Název práce: Brownfieldy v ČR v návaznosti na historické centrum
Typ práce: Diplomová práce
Dokončení práce: Květen 2019
Typ dokumentace: Urbanistická studie
Vedoucí práce: Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.
Autor práce: Bc. Anna Severová

-

Kraj: Královehradecký
Oblast: Podorlická pahorkatina
Podnebí: mírně teplé, vlhké
Nadmořská výška: 346 m n. m.

Město: Náchod

Založení: 1254
Členění: 10 místních částí
Katastrální výměra: 33,32 km²
Zastavěná plocha: 7,12 km²
Počet obyvatel: 20 132 [2018]
Počet ulic: 270
PČS: 547 01

-

Výměra řešeného území:	10,4 ha
Původní zastavěná plocha území:	24 025 m ²
Procento zastavění původní zástavby:	23,1 %
-Plocha odstraňovaných budov:	7 370 m ²
+Zastavěná plocha nové výstavby:	22 142 m ²
=Nová zastavěná plocha území:	38 797 m ²
Procento zastavění nové zástavby:	37,3 %

HPP – hrubá podlahová plocha (bydlení):	53 125 m ²
ČPP – čistá podlahová plocha (HPPx0,85):	45 156 m ²
Bytových jednotek (~ 77 m ²):	538 bj
Nových rezidentů (~ 2,4 os/bj):	1 400 os
Navržených parkovacích míst celkem:	1 124 oa

Město a místo

Město

Náchod se nachází na severu Čech, v Královehradeckém kraji. Patří mezi okresní města Královehradeckého kraje, rozkládá na obou březích řeky Metuje, na hranicích s Polskem. Patří mezi průmyslová města, dominantní je zde textilní, gumárenský a elektrotechnický průmysl. Náchod má i vlastní pivovar – pivo Primátor. Bohatou historii ukazuje množství historických budov, zvláště v centru města, ale také množství slavných rodáků, např. A. Jirásek, J. Škvorecký. V místní části Běloves se nacházejí lázně s minerálním pramenem Ida. Náchod je centrem kulturním, hospodářským i správním oblasti mezi Krkonošemi a Orlickými horami i významnou křižovatkou turistických cest.¹

	počet [obyvatel]	výměra [ha]	Ø roční rozpočet [mil. Kč]
kraj	551 385	475 882	9 834
Hradec Králové	92 891	10 569	2 026
Trutnov	30 821	10 333	480
Náchod	20 267	3 334	315
Jičín	16 394	2 495	320
Rychnov nad Kněžnou	11 088	3 498	220

| územně analytická data obcí KHK 2016 |

Náchodskou aglomeraci tvoří vlastní město Náchod s předměstími, na západní straně Staré Město nad Metují a na východní straně Běloves. Město Náchod zaujímá strategickou polohu: leží na západním okraji náchodské kotliny, vymezené na západě hřbetem spojujícím Jestřebí a Orlické hory, na východě Stolovými a Bystřickými horami. Náchodský hřbet překovává řeka Metuje úzkým a hlubokým údolím Peklo. Prostor Náchoda měl klíčový význam pro spojení vnitřních Čech s Kláskem (do roku 1742 součástí Čech), Slezskem a Polskem. Prastará dálková Polská cesta využívala výhodného sedla mezi Václavicemi a Starým Městem nad Metují.² Odtud pochází i název města – „náchod“ – označení místa, kterým se chodí nebo vchází.

¹ Město Náchod: Život v Náchodě [online]. Náchod: Město Náchod, 2017 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.mestonachod.cz/>

² KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 2011. s. [246]. ISBN 80-85983-12-5.

Další místní částí města Náchod je na severu Pavlišov, Malé Poříčí a Babí, na jižní straně to jsou: Dobrošov, Bražec, Lipí a Jizbice. Celkem má město 10 městských částí. Části Náchod, Staré Město nad Metují a Bělovec tvoří v současné době ucelenou městskou (místy až vesnickou) strukturu, ostatní části mají vesnický charakter a jsou propojeny pouze dopravně, nikoli souvislou zástavbou.

Širší vztahy

- > Silnice I. třídy ukazuje významnost silniční dopravy
- > „Stará hlavní“ je historická cesta, kterou vedla obchodní cesta z Prahy do Kladska. V dnešní době má obslužnou funkci, v centru města /ulice Palackého a Kamenice/ má charakter pěší zóny a má významnou obchodní funkci.
- > Železnice byla a stále je významným dopravním spojením. V západní části města vede trať po násypu, který tvoří bariéru mezi historickým jádrem města a Krajským předměstím – Hamra. Ve vzdálenosti cca 500 m od centra se nachází vlakové nádraží, spojené s nádražím autobusovým.
- > Městská památková zóna, památkově chráněno od 1. 11. 1990
- > Řešené území se nachází na severovýchod od historického centra města. Z východní části je lemováno silnicí první třídy – ulice Plhovská. Severní strana je vymezena Plhovským náměstím. Západní stranu lemuje území zámecký kopec – ulice Příkopy. V jižní části je území ohraničeno ulicí Kamenice a Karlovým náměstím.

Historie města

První dochovaná zmínka o městě je z roku 1254, kdy je prvně uvádí Hron z Náchoda z rodu Načeraticů. Tento rod získal kraj na střední Metuji zřejmě začátkem 13. století, snad právě za účelem kolonizace.

- 1__ středověké osídlení – trhovía ves Starý Náchod, zanikla pravděpodobně kolem r. 1441
- 2__ vybudování náchodského hradu – 13. stol., na výrazné vysoké ostrožně nad údolím, hrad byl založen snad jako královský, jeho určení bylo především strategické
- 3__ nové město – Náchod – pol. 13. stol., osou města – tranzitní komunikace, čtvercové náměstí, nepravidelná ortogonální uliční síť, okružní ulice podél opevnění (neúplná)
- 4__ kamenné hradby – 1. třetina 14. stol., farní kostel
- 5__ mlýnský náhon – potok Dolní Radechová
- 6__ Běloves – rozvolněná lánová ves, táhnoucí se podél Metuje východo-severně od města
- 7__ Horské předměstí – na východě, mezi mlýnským náhonem a Radechovským potokem (Kamenice)
- 8__ Krajské (Dolejší) předměstí – na západě, směrem k baroknímu hřbitovnímu kostelu sv. Michala

- 9__ souběžná Dolní ulice (Českých bratří), s odbočkou směrem k jihu, lázeň s právem k rybolovu (1433)
- 10__ předměstí Nová Svět – 16. stol.
- 11__ nové předměstí Plhov – vzniká už před rokem 1790, v údolí Radechovského potoka a mlýnského náhonu

Počet obyvatel i domů se stále zvyšoval a to díky odstranění hradeb, zahušťování i díky nově vzniklým předměstím.

- 12__ budování nové císařské silnice – 1810-23, pokračování ke Kladsku – 1824-27

V roce 1818 byly v Bělovsi založeny lázně, neboť zde teče proslulá kyselka Ida.

- 13__ vybudování železnice – 1875

Železnice umožnila větší rozmach textilního průmyslu. Počet obyvatel se zvýšil, kolem r. 1900 překonal hranici 10 000 obyvatel. Urbanistický vývoj znesnadňovala poloha železnice a živelný rozvoj průmyslu.

- 14__ továrny zaujaly rozsáhlé plochy kolem města – 80. – 90. léta 19. stol.

Součástí Náchoda bylo vlastní město, včetně Židovské ulice, Horské předměstí, Krajské předměstí, Komenského třída, Dolní předměstí, Karlovo náměstí, Roudný, Rozkoš, Plhov, zámecký okres a Nový Svět. Teprve v roce 1901 vznikl regulační plán, který zahrnoval Náchodská předměstí.

- 15__ budování moderního jižního centra města – 20. – 30. léta 20. stol., regulace Metuje, dostatek prostoru pro moderní městskou čtvrť
- 16__ čtvrť Klínek – rodinná výstavba, jihozápadně od města
- 17__ čtvrť Ikarie – rodinná výstavba, západně nad Plhovem
- 18__ čtvrť Kašpárek – výstavba rodinných a činžovních domů, severovýchodně nad Plhovem
- 19__ čtvrť Podroudenská – rodinná výstavba, naproti městu, s nemocnicí

Po roce 1945 byl vypracován generální regulační plán pro celou oblast náchodské aglomerace zahrnující i okolní obce.

Historické jádro zůstalo díky přesunu těžiště nové výstavby na nové plochy stranou významnějšího rozvoje, ale přesto se zde objevila řada novostaveb.

- 20__ posunutí hradecko-kladské silnice (Pražská ulice) – 1947, přeloženo koryto Radechovky
- 21__ panelová sídliště – od 2. pol. 20. století, v Plhově, nad Skalkou a nad Brankou
- 22__ rušivé sedmi- a osmipodlažní domy – 50. – 70. léta 20. století, plošná demolice tzv. Parkánů a převážné části židovského města

23__ přestavění Karlova náměstí – 80. léta 20. století, obchodní dům, peněžní ústav

Roku 1987 bylo vyhlášeno památkové ochranné pásmo zámku a historického jádra města. Od roku 1990 je Náchod městskou památkovou zónou.³

Historie místa

Textilní průmysl se začal rozvíjet v roce 1882, kdy zde podnikatel Issac Mautner zahájil výrobu v nově postavené tkalcovně. Mautnerovy textilní závody prosperovaly a tovární areál se postupně rozšiřoval. Ke tkalcovně byla přistavěna v r. 1907 přádelna a oba podniky zaměstnávaly až 2000 dělníků. Dobré výsledky dovolily firmě za první republiky další výstavbu, do které spadaly i moderní bytové domy pod kapličkou ve Wolkerově ulici a z kopce směrem k nádraží v ulici Borské. Během války majitelé továrny emigrovali do Anglie kvůli svému židovskému původu. Továrnu získala tehdejší Živnobanka, která ji spravovala po dobu války. V roce 1946 byla znárodněna a zapojena do jednoho velkého národního podniku Tepna, který sdružoval všechny náchodské textilky. Obří závod měl přes 10 000 zaměstnanců a vyráběly se zde především bavlněné košiloviny s polyesterem a šatovky i flanely, které byly vyváženy především do zemí východního bloku. Po roce 1990 došlo ke snížení produkce zhruba na 50 % a vlivem dovozu levnějšího textilu z Asie postupně klesal počet zakázek i zaměstnanců. V roce 2006 byla ukončena výroba, společnost vyhlásila bankrot a skončila v konkurzu. Areál továrny byl rozprodán v dražbě několika investorům.⁴

významné stavby

- a__ kostel sv. Vavřince, gotický s barokními prvky
- b__ státní zámek Náchod, renesanční zámek, založen v 13. stol. jako gotický hrad
- c__ Městské divadlo dr. Josefa Čížka, 1914, secese
- d__ Bartoňova vila, 1927–28, funkcionalismus, Středisko volného času Děčko
- e__ budova děkanství, 1727, baroko
- f__ stará radnice
- g__ Regionální muzeum, městský dům ze 17. stol.
- h__ Komerční banka, původně městská spořitelna, 1927–30, funkcionalismus
- i__ Nová radnice, 1902–04, novorenesance
- j__ budova pošty, 1930, emociální funkcionalismus
- k__ bankovní dům, 1901–02, novorenesance
- l__ bytový dům čp. 65, 1938, funkcionalismus
- m__ budova čp. 247, 1901–02, novorenesance
- n__ zbytky středověkého opevnění města, ul. Hradební
- o__ Sokolovna, 1928, emociální funkcionalismus

³ KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 2011. s. [246-149]. ISBN 80-85983-12-5.

⁴ Krajínou a přírodou východních Čech: Kauza Tepna aneb Co si zbouráme [online]. Náchod: Jan Ježek, 2013 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <http://bohemiaorientalis.cz/kauza-tepna-aneb-co-si-zbourame-2/>

- p__ kostel sv. Michaela, 1709–16, barokní
q__ Jiráskovo gymnázium, 1906
r__ Husův sbor, neoklasicizmus až funkcionalismus
s__ Městská knihovna, 1931, art deco
t__ Galerie výtvarného umění, zámecká jízdárna⁵

Podrobnosti města a místa

Struktura města

Město Náchod má vysoké zastoupení průmyslu a obchodu. V průmyslu je zaměstnáno 31 % obyvatel. V odvětví týkající se obchodu a motorových vozidel je zaměstnáno 10 % obyvatel. Většina obyvatel má střední školu/vyučení bez maturity (33 %) nebo střední školu s maturitou (29 %), základní nebo neukončené vzdělání má 18 % a vysokoškolsky vzdělaných je 10 %.

Ve městě funguje snad veškerá občanská vybavenost potřebná pro okresní město. Je zde okresní soud, městský úřad, školy – mateřské, základní i střední, je zde také knihovna, divadlo, městské muzeum a galerie. Funguje tu i spousta sportovních zařízení: krytý bazén, koupaliště, hřiště i tělocvičny, zimní stadion nejen pro lední hokej. Je zde množství církevních staveb i hřbitov, který v současné době potřebuje rozšíření. Náchodem vede vlaková kolej i množství autobusových linek. Setkávají se na společném nádraží blízko centra (10 min). Ve městě funguje i městská hromadná doprava, která ale není díky běžnosti a pohodlnosti automobilové individuální dopravy tolik využívána. Neopomenutelnou součástí města je zámek, ve kterém se v sezóně pořádají prohlídky, a tím přispívá do kulturního života města. Náchod patří mezi lázeňská města a v současné době se dostavuje i scházející infrastruktura. Mimo průmysl je ve městě také dominantní obchod. V centru je množství obchodů a služeb, většinou v parteru městských domů. Stojí tu čistě obchodní domy (PRIOR na Karlově náměstí), ale najdeme tu i několik pasáží. Bohužel obchod a služby vytlačují z centra města obytnou funkci: hustota osídlení se zde pohybuje kolem 10–50 obyvatel na hektar a to je na centrum města velmi nízká hodnota.

Typologie domů >>> forma funkcí města. Funkce sami o sobě nejsou městotvorné, potřebují formu = domy a jejich typ jsem se snažila zobrazit v mapě.

Nejjasnější protipóly v rámci městských domů tvoří způsoby bydlení: **městský dům** – jasně vymežující ulice, ve spojení s další funkcí a **bytový dům** – panelák, stavěný pod taktovkou vize města v krajině. Dalším způsobem bydlení je **rodinný dům** nebo vila - patří na venkov, skupina rodinných domů ještě netvoří město. Dalším typem jsou **továrny** – industriální stavby, průmyslové zóny, výroby, sklady, většinou velké neprostupné areály. V rámci občanské vybavenosti jsem domy rozdělila na *dominanty* a *solitéry*, tyto pojmy se vzájemně

⁵ KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 2011. s. [241-143]. ISBN 80-85983-12-5.

nevyklučují, většinou se spíš podporují, přesto jsem jimi chtěla rozdělit stavby na dvě kategorie: **Dominanta** – krásná, typická pro Náchod, výrazným způsobem utvářející identitu místa/města. **Solitér** – obyčejná, architektonicky nevhodná/nehodnotná nebo tuctová stavba, která nevytváří kvalitní prostor kolem sebe.

Městskou zástavbu můžeme sledovat i členěním podle výšky. V centrální části města se výšky domů pohybují mezi 3 – 5 patry, výjimkou jsou paneláky, které mají až 8 pater. Plhovské sídliště se skládá z osmi- až dvanáctipatrových panelových domů a nízkopodlažní infrastruktury. V průmyslových areálech je výška budov většinou dost různorodá. V teplárně najdeme i dva komíny, vyšší měří kolem 100 m.

Vlastnické poměry nám ukazují, nakolik je složité něco v území podniknout. Nezávisí to jen na městě, ale i na ochotě všech vlastníků „něco“ společně tvořit.

Uzemní plán „vybarvuje“ město do různorodě využívaných ploch. Řešené území se z části skládá ze stabilizovaných ploch: smíšené obytné funkce, výroby a skladování, občanské vybavenosti, bydlení, veřejných prostranství a dopravní infrastruktury. Druhá polovina území je zařazena do ploch změn jako smíšená obytná funkce. Obchodní dům LIDL patří spíše do občanského vybavení – komerční zařízení.⁶

Doprava

Město Náchod je výrazně zatíženo individuální automobilovou dopravou. Je už od založení městem na cestě, bohužel v poslední době se tato skutečnost stala spíše negativním aspektem. Městem prochází mezinárodní silnice E67 (I/33), která je zatížena množstvím nákladních aut směřujících do a z Polska. Tento problém by měl být vyřešen obchvatem města a plánovanou dálnicí D11/R11 Praha – Hradec Králové – Jaroměř – Trutnov – státní hranice (ČR/Polsko).

Významná je i železniční doprava, v současné době je jednokolejná trať určená pro motorové soupravy – mohla by být modernější. V rámci zásad územního rozvoje se má trať č. 032 Jaroměř – Náchod optimalizovat, součástí je výstavba tzv. Vysokovské spojky (DZ1), která výrazně zkrátí cestu vlakem.

Hlavní komunikace – ulice Pražská, Běloveská a Plhovská, jsou silnicemi I. třídy. Ze sčítání dopravy 2016 vidíme, že na nejvytíženějším úseku projede přes 17 500 vozidel za 24 hodin, z toho skoro čtvrtina jsou těžká motorová vozidla.⁷ Po realizaci obchvatu je pravděpodobné, že se doprava v městě zklidní, správa hlavních tahů bude svěřena městu, změní se tak zařazení komunikací z funkční skupiny B – sběrná komunikace – na skupinu C – obslužná komunikace. V roce 2015 bylo podle dat z registru vozidel v Náchodě 8 242 registrovaných osobních automobilů.

⁶ REGIO projektový ateliér s.r.o. Územní plán města Náchod. Náchod: Město Náchod, 2016.

⁷ Celostátního sčítání dopravy 2016 [online]. Ředitelství silnic a dálnic, 2016 [cit. 2019-05-03].

Dostupné z: <http://scitani2016.rsd.cz/pages/map/default.aspx>

Dopravní dostupnost autem:

> Praha	156 km	1:48 h
> Brno	158 km	2:37 h
> Hradec Králové	45 km	0:45 h
> Jaroměř	22 km	0:21 h
> Nové Město nad Metují	10 km	0:12 h
> Kudowa-Zdrój (PL)	7,4 km	0:11 h
> Duszniki-Zdrój (PL)	20,4 km	0:23 h
> Kladsko (PL)	42 km	0:47 h

Množství aut způsobuje i problémy se statickou dopravou. Auta parkují nejen na náměstí, na ulicích, ale i v prolukách. V centru města je parkování zpoplatněno, podle blízkosti k centru: první hodina je vždy za 5 Kč, celodenní stání vyjde majitele automobilu na 170 – 415 Kč. Parkovací místo si lze i na rok předplatit (4 840 – 12 100 Kč). Cyklistická doprava je v Náchodě sice možná, ale kvůli kopcovitému charakteru města a vysoké automobilové dopravě je nekomfortní a tedy nepreferovaná. Přesto se město snaží vybudovat kvalitní síť cyklostezek.

Krajina

Město leží v Podorlické pahorkatině, v širokém údolí řeky Metuje. Na území katastru města se nachází přírodní rezervace Peklo /Hluboce zaříznutá údolí Metuje a Olešenky/ a přírodní památka Březinka /opuštěný stěnový lom po těžbě porfyru/.

V centru města si můžeme všimnout stromořadí oživující náměstí. Většinou se jedná o nedávno vysazené stromky, které ještě neposkytují komfortní stín. Výrazným a krásným je zalesněný zámecký kopec lemující historické centrum ze severní strany, který dává městu blízkost opravdové přírody, nespoutané a divoké. Toto místo se má zásadně změnit, město plánuje radikální revitalizaci a místo vzrostlých stromů se zde budou vysazovat šedíky a ovocné stromy. Věřím, že revitalizace přispěje k příjemnější procházce, zvolila bych ale jemnější zásahy. Kolem solitérní zástavby se vyskytuje převážně veřejná zeleň, kterou udržuje město. Jedná se převážně o stromy, keře a trávníky – anonymní. Kolem rodinných domů se rozkládají opečovávané zahrádky a záhony květin, většinou nechybí ani malý skleník. Významným krajínovotvorným prvkem je řeka Metuje.

- > pramení v Broumovské vrchovině (626 m n. m.)
- > délka toku: 78,18 km
- > levostranný přítok Labe
- > vlévá se v Jaroměři (246 m n. m.)

Řeku lemují Denisovo a Mánesovo nábřeží s cyklostezkou. Dále městem protéká říčka Radechovka, která je v současné době zatrubněná podél ulice Plhovská. Také při ulici Příkopy vede zatrubněný náhon k mlýnu, který dříve zakončoval Karlovo náměstí.

Místo

Řešené území

Řešené území se nachází v městě Náchod, na severovýchod od historického centra města. Z východní části je lemováno silnicí první třídy – ulice Plhovská. Severní strana je vymezena Plhovským náměstím. Západní stranu lemuje území zámecký kopec – ulice Příkopy. V jižní části je území ohraničeno ulicemi Kamenice a Karlovým náměstím.

Současný stav

- > bývalé Mautnerovy textilní závody, později závod TEPNA – textilní průmysl Náchod, jsou v současné době téměř celé zbourané, po budovách zůstalo prázdné místo
- > zbylý severní cíp byl zrekonstruovaný, v roce 2011 zde znovu začala výroba kabelové konfekce a náhradních dílů společnosti HRONOVSKÝ s r.o.
- > další fragment bývalé textilky se nachází v jižní části území – Bílá Tepna, vybydlená, nepoužívaná, pravděpodobně ve špatném technickém stavu
- > další rujnou v území je bývalá čistička odpadních vod, která byla také součástí textilních závodů
- > téměř uprostřed prázdné plochy se rozpíná obchodní dům Lidl, s velkým parkovištěm, vypadá snad jako všechny ostatní obchodní domy LIDL v České republice
- > autoservis spojený s hospodou
- > v západním cípu území se nachází pracoviště firmy Geodéze Náchod, která vlastní pozemek
- > místu přiléhá obchodní dům PRIOR, postavený v 80. letech 20. století, nevalné architektonické hodnoty
- > další budovy na východní straně Karlova náměstí jsou komerčního charakteru, nejsou zde žádné byty
- > bytový dům, významný zdroj obyvatel, 74 bytů a 162 obyvatel, přesto z hlediska struktury města nelogicky umístěný dům, je jakoby v zadním traktu
- > severní část ulice Kamenice, typická obchodní ulice, jsou zde pasáže a průchod do ulice Tepenská, součástí je knihovna, dva obchodní domy s obchody a kanceláři, ostatní domy spojují obytnou a komerční funkci, 74 bytů a 162 obyvatel
- > další plochy se využívají jako parkoviště nebo jsou jen zatravněné, popřípadě na nich roste náletová zeleň

Koncept a urbanistické řešení

Koncept

Celistvost

- > jedním z motivů celého návrhu je celistvost, aby „bílé místo“ po zbourané textilce srostlo s městem, aby se nové ulice kvalitně propojily s okolními ulicemi a zástavba, aby navázala na stávající ... zároveň celé území má dávat nový impulz svému okolí, aby se měnilo, oživovalo a zahušťovalo
- > prvním krokem bylo vymezení „veřejného pozitivního prostoru“, tedy vymezení, kam může člověk volně chodit nebo projíždět autem – hlavně to jsou ulice a náměstí, většinou jsou tyto komunikace v majetku města nebo české republiky – veřejné
- > zaujala mě poloha vlečky vedoucí do teplárny, myslím, že je tu potenciál nové ulice, což by pomohlo lepší prostupnosti a návaznosti území, tento záměr vnímám jako vizi, kterou bude možno realizovat, až bude teplárna redukovat plošné kapacity nebo se bude rušit, přesto bych ráda ocenila tento skrytý potenciál a počítala s možným propojením
- > na základě této vrstvy „pozitivního veřejného prostoru“, jsem se rozhodla posílit východo-západní propojení, v návaznosti na centrum, a také nově propojit území jiho-severně, převážně pro pěší provoz

Pro vytvoření nové ulice jsem zvolila napojení na ulici Za Teplárnou a na novou potenciální ulici Tkalcovská, kde jsou v současné době nevyužívané koleje. Obě nové ulice směřují k centru města. Další nová ulice rozděluje území v jiho-severním směru, spojuje tak ulici Kamenice s Plhovským sídlištěm zvláště pro chodce.

Skrytý potenciál

- > skrytá hodnota, která sice v území je, ale není nijak dominantní ani elegantní... je jednoduše „zaprášena“ ...a čeká na znovuobjevení
- > Radechovka
- > vodní tok ukrytý pod asfaltem ... asi nic nezkaží, ale ani nic nevylepší, pojďme se podívat na to, jak by se tato hodnota mohla využít pro vyšší kvalitu života v nové městské čtvrti

Vložení nového – klíčového

- > místo se neobejde ani bez nového impulzu, který rozproudí život novým směrem, zároveň by nový prostor/nová funkce neměla strhávat nadměrnou pozornost...nemá konkurovat celému městu, ale doplňovat jeho rozmanitost
- > kulturní centrum

- > myslím, že krásným i užitečným může být nové kulturní centrum, kde by se mohly konat komorní koncerty a přestavení, výstavy, mohly by se zde setkávat lidé, ...aby nezapomněly na krásy

Charakter území

Celky

Mým cílem je, aby se prázdné místo stalo součástí zaplněného celku – města.

Území je lemováno několika typy celků města. V jižní části je lemováno historickým jádrem. Ve východní části je těžištěm teplárna. V severní části začíná Plhovské sídliště. A na západní straně lemuje území zámecký kopec se zástavbou rodinných domů. Pro mě bylo důležité dobře navázat na historické jádro a také na tovární celek, kde je také potenciál obnovy místa.

Pozitivní prostor

Vzácný veřejný prostor, který by se stal prodlouženým obývacím pokojem místních obyvatel.

Ve svém návrhu jsem se snažila řídit myšlenkou, že nejprve má vzniknout tvar ulice a náměstí. A navržené budovy tento prostor ohraničí. Cílem bylo navrhnout ulice vhodné pro pěší i automobilový provoz, ulici – promenádu, obytnou ulici a menší náměstí.

Postupnost

Nelze mít naráz vše a ani by to pro toto místo nebylo dobré, i předešlé tovární budovy zde vznikaly postupně, tak jak se firmě dařilo...

Výstavba potřebuje čas, aby se nové domy a ulice staly živou součástí města. Myslím, že je vhodné, aby nejprve vzniklo Kulturní centrum, navržené na západní straně řešeného území. V návaznosti na tento impuls by začaly vznikat bloky domů. Dalším impulzem by pro území měla být mateřská školka, navržená v severní části území. Následujícím krokem by se mělo obnovit povrchové koryto Radechovky. Postupně by se stavěly i obytné bloky. Myslím, že tento proces může trvat i několik desítek let.

Výstavba

Myslím, že by bylo velmi vhodné, aby jednotlivé domy navrhovali různí architekti, aby se místo nestalo příliš jednotvárným.

Výstavba má být rozmanitá a pestrá. Zároveň si myslím, že by bylo vhodné udržet si kritérium: „co je náchodské“. Tedy snažit se balancovat mezi cirkusem /přehlídkou všeho bez zdravého vkusu/ a stereotypní výstavbou /návrhu celého bloku z jedné ruky/.

Utváření center

Cílem je propojit i obohatit různé cesty, pro nové i současné obyvatelé i návštěvníky města a vytvořit tak místa, kde se rádi setkají, zastaví i odpočinou. Nemusí se to dít jen „na ulici“, ale i na ulici.

Doprava v území

Cílem dopravního řešení bylo vhodně navrhnout pěší a automobilovou dopravu. Aby se chodec v území dobře orientoval, pokojně jím prošel. Aby se autem mohlo přes území projet do východní části historického centra, zároveň aby neohrožoval komfort pěšího provozu. Blízko řešeného území se nachází nádraží, které také pomáhá řešit současný trend cestování.

- > území lemuje sběrná komunikace
- > obslužné komunikace pro napojení východní části historického centra, pro zásobování
- > obytnou ulicí protéká obnovený tok Radechovky, dává tak ulici nezaměnitelný charakter
- > v místech obsluhy území je pro zklidnění navržená zóna 30
- > podobně jako je ulice Kamenice protkaná pasážemi, může být pro chodce území dobře prostupné
- > parkování je možné na ulici, v podzemních garážích a v zakladačích – automatické parkovací systémy

Parkování

Statická doprava je řešena velice rozmanitě. Klasicky na ulicích je navrženo 110 parkovacích stání, z toho 7 pro handicapované, určené především pro krátkodobé stání. Ve dvou západních blocích je ve vnitrobloku navržena podzemní garáž, určená pro rezidenty bloku. Kapacitně celkem pro 138 a 144 aut. V dalších třech blocích je parkování navrženo nad zemí, využitím automatických parkovacích systémů. Kapacitně podle potřeby podle množství bytů. Pro obchodní parter v severovýchodním bloku je navržena hromadná podzemní garáž pro 54 aut, podle skutečné potřeby by se mohl počet zdvojnásobit vybudováním druhého podzemního patra. Pro kancelářské budovy na východní straně je parkování řešeno podzemními zakladači. Kapacitně celkem pro 180 a 96 osobních aut. Na západní straně území využívám terénu zámeckého kopce pro parkovací dům. Využívám opět automatický parkovací systém, proto není hmota parkovacího domu dominantní. Na jižní straně je parkování určeno pro návštěvníky Kulturního centra a pro veřejnost. Na severní straně je parkovací dům určen pro zaměstnance firmy Hornovský s r. o., parkovací dům tak nahrazuje současné parkoviště, které je pro zaměstnance určeno.

Funkční řešení

V rámci území jsem se snažila o rozmanité navržení funkcí.

Bydlení

Dominantní je v území funkce bydlení. Každý bytový dům má navržený parter určený pro služby a komerci. Na něj navazují 3 – 4 – 5 pater bytů, 2 – 3 byty na patře. Dům pak zakončuje uskočené patro s jedním velkým bytem s terasou. Komerční prostor je navržen i u obou parkovacích domů.

Veřejná infrastruktura

Funkce veřejné infrastruktury je zastoupená Kulturním centrem a mateřskou školkou.

Kulturní centrum by mělo zahrnovat sál pro malé koncerty (pro 100-150 osob), výstavní prostory, společenské prostory – klubovny, potřebné kanceláře a v parteru by byla vhodná i kavárna nebo nějaký umělecký obchod.

V severní části území navrhuji mateřskou školu. Zahrada školky je navržena v rohu území za parkovacím domem.

Kancelářské prostory

Východní hranu území lemují kancelářské budovy. Mohou být rozděleny pro několik menších firem a mohou být využity i pro jednu velkou firmu. Parter může být využit pro obchodní účely. V jihovýchodním bloku může být v parteru zahrnuta větší prodejna potravin. Poslední odskočené patro budov nabízí prostory pro luxusní byty v terasou.

Veřejný prostor

Nedílnou součástí budov a jejich funkcí je i okolí, prostor mezi budovami jsem se snažila koncipovat do zřetelně vymezených ulic. Hlavní obytný prostor je navržen podél Radechovky, obnoveného vodního toku. Městské koryto potoka oživuje pobytový prostor. Promenádu doplňují dvě menší náměstí, Mautnerovo náměstí (pojmenováno podle majitele bývalých textilních závodů) u Kulturního centra a Horní náměstí, kde začíná nové koryto říčky. Tyto veřejné prostory doplňují menší parky. Největší se nachází v západním cípu řešeného území. Park otevírá cestu na zámek. Další parkovou plochu je zahrada mateřské školky. Dva malé veřejné parčíky najdeme i podél ulice Tepenská, která novou zástavbou získává charakter komunikace ve vnitrobloku.

ZÁVĚR

Závěrem bych chtěla zhodnotit celou práci. Opravdu koncept a celý projekt vznikal postupně, někdy rychleji, jindy pomaleji. Důležité je si teď říci, jestli návrh splňuje zásady, se kterými jsem do navrhování vstupovala. Zda obtížnosti a nejasnosti neslevily z původní vize kompaktní struktury města. Jestli se mi opravu podařilo navrhnout kvalitní městské prostory. A posílit tak Náchod v jeho identitě průmyslového města. Myslím, že se mi to z větší části podařilo. Skutečně by to však prověřil až život.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Mapové portály:

<http://maps.google.com>

<http://www.mapy.cz>

<http://www.cuzk.cz/>

Celostátního sčítání dopravy 2016

ČÚZK – katastrální mapa, majetkoprávní vztahy

Vlastní fotografie

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

bj.	bytová jednotka
ha	hektar
HPP	hrubá podlažní plocha
km	kilometr
m	metr
m ²	metr čtvereční
m n. m.	metrů nad mořem
mil.	milion
nám.	náměstí
např.	například
NP	nadzemní podlaží
obyv.	obyvatel
oa.	osobní auto
os.	osob/obyvatel
r.	rok
s. r. o.	s ručeným omezením
stol.	století
st.	století
sv.	svatý
v.	výška

SEZNAM PŘÍLOH

Složka B1:

- 01 analýza širší vztahy
- 02 analýza historie města
- 03 analýza struktura města
- 04 analýza doprava | krajina
- 05 analýza místa
- 06 koncept
- 07 situace
- 08 dopravní řešení
- 09 funkční řešení
- 10 urbanistický detail
- 11 perspektivy

Volné přílohy:

Architektonická studie A3 – 2x

Plakát

Urbanistický model

CD s dokumentací a přílohami

PROHLÁŠENÍ O SHODĚ LISTINNÉ A ELEKTRONICKÉ FORMY ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Prohlašuji, že elektronická forma odevzdané diplomové práce s názvem *Brownfieldy v ČR v návaznosti na historické centrum* je shodná s odevzdanou listinnou formou.

V Brně dne 17. 5. 2019

Bc. Anna Severová
autor práce

PROHLÁŠENÍ O PŮVODNOSTI ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Brownfieldy v ČR v návaznosti na historické centrum* zpracoval(a) samostatně a že jsem uvedl(a) všechny použité informační zdroje.

V Brně dne 17. 5. 2019

Bc. Anna Severová
autor práce